

Utrikesutskottets betänkande 2020/21:UU6

Strategi för den arktiska regionen

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelse 2020/21:7 till handlingarna och att samtliga motionsyrkanden avslås.

I betänkandet uppmärksammar utskottet vikten av ett väl fungerande internationellt samarbete i Arktisfrågor. Samtidigt bör Sverige enligt utskottet verka för att folkrätten, inklusive havsrätten, respekteras i regionen. Utskottet stöder stärkandet av den militära närvaron och förmågan i Sveriges norra delar. Utskottet konstaterar att Parisavtalets mål om att begränsa den globala temperaturökningen är av avgörande betydelse för den arktiska regionens framtid. Därutöver behandlar utskottet frågor om hållbar ekonomisk utveckling och urfolk.

I betänkandet finns elva reservationer (M, SD, C, V, KD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2020/21:7 Strategi för den arktiska regionen.

Cirka 20 yrkanden i följdmotioner.

Fem yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Internationell samverkan, säkerhet och stabilitet.....	6
Klimat och miljö.....	12
Hållbar ekonomisk utveckling.....	14
Urfolk.....	17
Skrivelsen.....	18
Motioner för förenklad beredning.....	18
Reservationer.....	19
1. Internationell samverkan, säkerhet och stabilitet, punkt 1 (M, KD).....	19
2. Internationell samverkan, säkerhet och stabilitet, punkt 1 (SD).....	20
3. Internationell samverkan, säkerhet och stabilitet, punkt 1 (C).....	21
4. Internationell samverkan, säkerhet och stabilitet, punkt 1 (V).....	23
5. Klimat och miljö, punkt 2 (SD).....	24
6. Klimat och miljö, punkt 2 (C).....	25
7. Klimat och miljö, punkt 2 (V).....	26
8. Hållbar ekonomisk utveckling, punkt 3 (SD).....	26
9. Hållbar ekonomisk utveckling, punkt 3 (C).....	27
10. Hållbar ekonomisk utveckling, punkt 3 (V).....	28
11. Urfolk, punkt 4 (SD).....	29
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	30
Skrivelsen.....	30
Följdmotionerna.....	30
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21.....	32
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet.....	33
<i>Bilaga 3</i>	
Försvarsutskottets yttrande FöU4y 2020/21.....	34
<i>Bilaga 4</i>	
Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2020/21: MJU6y.....	43

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Internationell samverkan, säkerhet och stabilitet

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 4,

2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 16,

2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 4 och 7–9,

2020/21:3722 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 1 och 2,

2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1, 6 och 7 samt

2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4.

Reservation 1 (M, KD)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (C)

Reservation 4 (V)

2. Klimat och miljö

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 3,

2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 3 och

2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (C)

Reservation 7 (V)

3. Hållbar ekonomisk utveckling

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 1, 2, 5 och 6,

2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 2 och

2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 3.

Reservation 8 (SD)

Reservation 9 (C)

Reservation 10 (V)

4. Urfolk

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10 och

2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 4 och 5.

Reservation 11 (SD)

5. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2020/21:7 till handlingarna.

6. Motioner för förenklad beredning

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 25 februari 2021

På utrikesutskottets vägnar

Kenneth G Forslund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth G Forslund (S), Hans Wallmark (M), Olle Thorell (S), Hans Rothenberg (M), Markus Wiechel (SD), Jamal El-Haj (S), Kerstin Lundgren (C), Håkan Svenneling (V), Margareta Cederfelt (M), Björn Söder (SD), Lars Adaktusson (KD), Fredrik Malm (L), Mats Nordberg (SD), Magnus Ek (C), Diana Laitinen Carlsson (S) och Elisabeth Falkhaven (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2020/21:7 Strategi för den arktiska regionen. Utskottet behandlar även fem yrkanden från allmänna motionstiden 2020/21 som berör Arktis och ett tjugotal yrkanden i fyra följdmotioner. Av motionsyrkandena från allmänna motionstiden 2020/21 behandlas tre stycken i förenklad ordning enligt de riktlinjer som riksdagen har fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs betänkande 2005/06:RS3 och i enlighet med promemorian Förenklad motionsberedning under valperioden 2018–2022 som utrikesutskottet fastställde i oktober 2018. Utskottet har utifrån motionsyrkandenas innehåll valt att behandla följande områden i sitt betänkande: internationell samverkan, säkerhet och stabilitet, klimat och miljö, hållbar ekonomisk utveckling och urfolk.

Utrikesutskottet har gett försvarsutskottet och miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelsen och följdmotionsyrkanden inom deras respektive beredningsområden, och båda dessa utskott har inkommit med yttranden.

Utrikesminister Ann Linde m.fl. informerade utskottet den 26 november 2020 om regeringens strategi för den arktiska regionen.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Regeringen redogör i skrivelse 2020/21:7 för Sveriges strategi för den arktiska regionen. Skrivelsen syftar till att lyfta fram vad som är regeringens mål och huvudprioriteringar i förhållande till den arktiska regionen och ange den politiska inriktningen för det fortsatta arbetet med Arktis inom sex tematiska områden: internationell samverkan, säkerhet och stabilitet, klimat och miljö, polarforskning, hållbar ekonomisk utveckling och näringslivsintressen samt tryggande av goda levnadsvillkor.

Utskottets överväganden

Internationell samverkan, säkerhet och stabilitet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om internationell samverkan, säkerhet och stabilitet.

Jämför reservation 1 (M, KD), 2 (SD), 3 (C) och 4 (V).

Skrivelsen

I skrivelsen anges att Sverige som ett arktiskt land har ett särskilt intresse och ansvar för att främja en fredlig, stabil och hållbar utveckling och bidra till ett konstruktivt internationellt samarbete i den arktiska regionen.

I skrivelsen beskrivs vidare hur Arktis står inför nya möjligheter men också svåra utmaningar, framför allt på grund av dramatiska klimat- och miljöförändringar. Urfolken är särskilt utsatta för dessa förändringar. Klimatförändringarna har också bidragit till att öka Arktis ekonomiska betydelse genom att skapa nya förutsättningar för att nyttja naturresurser och sjötransporter.

Regeringen förbinder sig i skrivelsen bl.a. att verka för att mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer ska främjas i samtliga internationella samarbeten om Arktisrelaterade frågor, i synnerhet ett meningsfullt deltagande av alla intressegrupper. Regeringen kommer att bidra till att minska klimatpåverkande utsläpp både nationellt och globalt i linje med vad vetenskapen säger, samt att värna om en långsiktigt ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbar utveckling i regionen. Regeringen bedömer värnandet av den biologiska mångfalden som centralt för att nå alla dimensioner av en hållbar utveckling i Arktis. Regeringen avser att fortsätta att verka för att trygga goda levnadsvillkor för befolkningen i regionen, inklusive urfolken.

När det gäller Arktis säkerhet beskrivs i skrivelsen två huvudspår: dels att genom ett välfungerande samarbete säkerställa fred och stabilitet i Arktis, dels att stärka svensk nationell förmåga och framförhållning för hantering av olika händelser i regionen.

Regeringen anger ett antal målsättningar i skrivelsen när det gäller säkerhet och stabilitet. Det övergripande målet är att Sverige ska verka för att Arktis ska fortsätta präglas av fred, säkerhet och stabilitet. Regeringen förbinder sig vidare att bl.a. verka för att bevara fred och stabilitet i regionen och bidra till förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder. Vidare kommer regeringen att verka för att Arktis ska vara en region präglad av ett välfungerande internationellt samarbete där folkrätten, inklusive havsrätten, respekteras. Regeringen kommer att fortsätta stärka Sveriges militära förmåga att verka i

de norra delarna av Sverige och angränsande områden. Regeringen avser att verka för att det nordiska och euroatlantiska säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet vidareutvecklas och fördjupas med fokus på den europeiska delen av Arktis, Nordkalotten och den nordatlantiska regionen. Vidare kommer Sverige att verka för att bibehålla och öka europeiska länders och EU:s engagemang i norra Europa och Arktis och för att stärka den transatlantiska länken. Sverige kommer även att verka för fortsatt tillgång till relevanta samarbetsformat och processer där regionala säkerhetsfrågor redovisas.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 16 anförs att Sverige ska verka för avspänning i Arktis mot bakgrund av att Kina och Ryssland flyttar fram sina geopolitiska och militära positioner i området.

I kommittémotion 2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 4 anförs att Sverige bör verka för att USA undertecknar och ratificerar FN:s havsrättskonvention. I samma motion yrkande 7 anförs att amerikansk militär inte ska tillåtas öva på svenskt territorium i Arktis. Vidare anförs att varken Nato (yrkande 8) eller Israels militär (yrkande 9) ska tillåtas öva eller testa vapensystem på svenskt territorium i Arktis.

I kommittémotion 2020/21:3722 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 1 anförs att en svensk Arktisstrategi bör ta ett sammanhållet grepp om regionens utmaningar när det gäller miljö, handel, människors levnadsvillkor och möjlighet att säkra sina inkomster. Sverige behöver ägna Arktis ett större intresse och engagemang när det nu har fått en ökad säkerhetspolitisk betydelse. Även i kommittémotion 2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 4 anförs att regeringens Arktisstrategi bör ta ett sammanhållet grepp om Sveriges strategiska förhållningssätt till Arktis. Vidare anförs motionärerna att det ligger i svenskt intresse att upprätthålla ett europeiskt och transatlantiskt engagemang för utvecklingen på Nordkalotten. I kommittémotion 2020/21:3722 yrkande 2 av Hans Wallmark m.fl. (M) anförs att Sverige ska värna och skydda Atlantförbindelserna i händelse av ökade spänningar, upprätthålla navigationsfriheten samt värna skyddet av Atlantkablarna.

I kommittémotion 2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 1 anförs att regeringen bör ha en tydlig svensk linje i säkerhetspolitiska frågor i Arktis. Motionärerna anförs att återtagande och stärkande av Försvarsmaktens arktiska och subarktiska förmåga behöver ske. I samma motion yrkande 6 anförs att Kinas ställning som observatör i Arktiska rådet är problematisk. Motionärerna hänvisar till att Kina eventuellt inte uppnår alla de krav som ställs för att en stat ska få bli observatör i Arktiska rådet. Motionärerna anser att Sverige behöver samarbeta med andra vänligt sinnade stater för att motverka ett alltför stort kinesiskt inflytande i arktiska frågor och i Arktiska rådet.

Vidare anförs motionärerna i yrkande 7 att det noga bör övervägas om EU ska vara en observatör i Arktiska rådet. Om det skulle finnas tillräckliga skäl

för att organisationen ska vara representerat i Arktiska rådet, så bör EU säkerställa att det inte sker något dubbelarbete mellan EU och de EU-medlemsstater som också är representerade i Arktiska rådet.

I motion 2020/21: 3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4 anförs att den säkerhetspolitiska utvecklingen i Arktis påverkar svensk säkerhet. Motionärerna anför att klimatförändringarna med smältande isar, öppna handelsvägar och ökad tillgång till naturresurser driver den säkerhetspolitiska utvecklingen i en negativ riktning.

Försvarsutskottets yttrande

Försvarsutskottet delar den bedömning som görs i propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) och i Försvarsberedningens slutrapport Värnkraft (Ds 2019:8) att motsättningarna i regionen kan komma att öka när regionens strategiska och ekonomiska betydelse ökar. I takt med att havsisen i Arktis minskar på grund av klimatförändringarna och större havsytor blir tillgängliga för sjöfart och råvaruutvinning ökar olika aktörers intresse för regionen. Ryssland bygger upp sina militära resurser på stor bredd dels för att skydda sitt eget territorium, dels för att skapa möjligheter till maktprojektion från Arktis. Även om Kina har ett begränsat militärt agerande i regionen bygger landet upp marinstridskrafter med global räckvidd. Utskottet förutsätter att regeringen beaktar dessa dimensioner i det löpande arbetet.

Utskottet välkomnar regeringens ansats att Sverige ska bidra med säkerhet och stabilitet i regionen dels genom att verka för välfungerande internationella samarbeten, dels genom att stärka den nationella förmågan och framförhållningen. Utskottet anser att den ökande militära närvaron av olika aktörer gör det viktigt att ge akt på tendenser som kan leda till motsättningar i regionen och att det påvisar vikten av att stärka den militära förmågan i de norra delarna av Sverige och angränsande områden. Norra Europa, inklusive Arktis, utgör ett militärstrategiskt sammanhängande område, och en konflikt som berör något av de nordiska länderna kommer att påverka Sverige. Utskottet välkomnar i sammanhanget att regeringen i totalförsvarspropositionen har lämnat förslag på ändringar i Försvarsmaktens krigs- och grundorganisation som syftar till att stärka den militära närvaron och förmågan i Sveriges norra delar och möjligheterna att verka på Nordkalotten. Utskottet delar regeringens bedömning i samma proposition att det på sikt finns behov av ytterligare militär förmåga i övre Norrland t.ex. i form av särskilda gränsjägarförband och att ytterligare militär närvaro och förmåga även är motiverat ur säkerhetspolitiskt hänseende.

Utskottet anser vidare att Nordatlanten spelar en viktig roll som förbindelse för militärt stöd till Europa i händelse av kris, och utskottet betonar att en stark transatlantisk länk är avgörande för Europas och Sveriges säkerhet.

Med hänvisning till strategins inriktning för säkerhet och stabilitet i den arktiska regionen, och de förstärkningar som har föreslagits för Sveriges militära förmåga i norr, anser utskottet att den strategi som regeringen har

redovisat lägger en god grund för inriktningen på området. Utskottet föreslår att utrikesutskottet avstyrker motionerna 2020/21:3722 yrkandena 1 och 2, 2020/21:3728 yrkande 1 och 2020/21:3731 yrkande 4.

I fråga om övningsverksamhet med olika länder och organisationer kan utskottet konstatera att Sverige ska kunna ge och ta emot militärt och civilt stöd samt att internationella samarbeten är avgörande för att skapa en reell möjlighet att agera tillsammans och samordnat i händelse av kris eller krig. Utskottet föreslår att utrikesutskottet avstyrker motion 2020/21:3720 yrkandena 7–9.

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande

Miljö- och jordbruksutskottet ser positivt på att regeringen har tagit fram en ny strategi för den arktiska regionen.

Utskottet framhåller också i sitt yttrande att regeringen åtar sig att verka för att Arktis ska vara en region präglad av ett välfungerande internationellt samarbete där folkrätten, inklusive havsrätten, respekteras.

Utskottet anser mot denna bakgrund att utrikesutskottet bör avstyrka motionerna 2020/21:3720 yrkande 4 och 2020/21:3722 yrkande 1.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att det nu finns en uppdaterad Arktisstrategi med ett brett förhållningssätt som inkluderar bl.a. säkerhetspolitik, klimat och miljö, ekonomisk utveckling och trygghet av goda levnadsvillkor för dem som bor i arktiska områden.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att Sverige som ett arktiskt land har ett särskilt intresse av och ansvar för att främja en fredlig, stabil och hållbar utveckling och bidra till ett konstruktivt internationellt samarbete i den arktiska regionen.

Arktis har länge beskrivits som ett säkerhetspolitiskt lågspänningsområde präglad av ett konstruktivt internationellt samarbete. Klimatförändringarna i Arktis har bidragit till ett ökat omvärldsintresse för regionen. Utskottet ser möjligheterna som detta ger att mobilisera ett ökat engagemang för att hantera klimatförändringarnas konsekvenser i Arktis. Samtidigt ligger det i Sveriges intresse som arktisk stat att värna samarbetet inom Arktiska rådet och de arktiska staternas särskilda roll och ställning för att främja en fredlig, stabil och hållbar utveckling i den arktiska regionen.

Arktiska rådet är det primära forumet för internationellt samarbete om arktiska frågor. De åtta arktiska staterna som ingår i Arktiska rådet (Danmark, Finland, Island, Kanada, Norge, Ryssland, Sverige och USA) har ett särskilt ansvar för utvecklingen i Arktis. Flera urfolk finns representerade i Arktiska rådet genom permanenta deltagare. Genom Illulissatdeklarationen, som undertecknades av de fem kuststaterna 2008 och återbekräftades av samtliga arktiska stater 2018, finns ett gemensamt åtagande att bevara Arktis som en

fredlig och stabil region. Även om rådets mandat inte täcker frågor som rör hård säkerhetspolitik och militär säkerhet bidrar rådets verksamhet till ett förtroendefullt samarbetsklimat i regionen.

FN:s havsrättskonvention (Unclos) är en central del av det internationella havsrättsliga regelverket. Konventionen kodifierar ett flertal regler som har sitt ursprung i den internationella sedvanerätten. På motsvarande sätt har en del av konventionens regler även gett upphov till ny sedvanerätt, och många av de regler som finns i konventionen omfattas och följs i praktiken även av stater som inte har anslutit sig till konventionen. Utskottet vill betona vikten av att rätten till fri sjöfart längs Nordost- respektive Nordvästpassagen upprätthålls i enlighet med havsrätten och att tvister om begränsningar av den fria sjöfarten löses med diplomatiska medel.

Utskottet anser att det är viktigt att upprätthålla ett välfungerande internationellt samarbete såväl mellan de åtta arktiska staterna som med internationella partner i Arktisrelaterade frågor. Ett omfattande samarbete bidrar till att skapa förtroende mellan aktörer och minska risken för konflikt. Samtidigt bör Sverige enligt utskottet verka för att folkrätten, inklusive havsrätten, respekteras. Det är i svenskt intresse att upprätthålla den regelbaserade världsordningen som ytterst ligger till grund för fred och stabilitet, även i Arktis.

Utskottet anser vidare att det är viktigt med ett starkt EU-engagemang i Arktis, och utskottet stöder EU:s ansökan om permanent observatörskap i Arktiska rådet. Utskottet har i sitt utlåtande 2020/21:UU5 uttryckt att det är angeläget att EU uppdaterar sitt förhållningssätt till den arktiska regionen och att det därför ser fram emot det meddelande från EU-kommissionen som är planerat till sista kvartalet 2021.

Utvecklingen i Arktis påverkas av ett globalt säkerhetspolitiskt läge som präglas av instabilitet och svåröversäglighet. En höjd rysk aktivitet och återuppbyggnad av militär förmåga för försvar av ryskt territorium märks i regionen. Sverige ser en risk för kapprustning och incidenter.

Ett växande antal icke-arktiska stater visar intresse för Arktis. Kinas ökade globala ambitioner kommer till uttryck även i Arktis och tillvägagångssättet för att stärka landets närvaro följer ett mönster från andra delar av världen, t.ex. hur ”Belt and Road Initiative” har fått en arktisk del – ”The Polar Silk Road”. Sedan 2013 deltar Kina i Arktiska rådets verksamhet som observatör. Kinas centrala roll inom klimatområdet och i globala miljösamarbeten kan vara viktig även i en Arktiskontext.

Kina har redan visat att de vill ha större inflytande över utvecklingen i Arktis. I likhet med i betänkande 2019/20:UU4 anser utskottet att regeringen behöver beakta Kinas geopolitiska målsättningar, inte minst i Arktis, och att det fördjupade militära samarbetet mellan Kina och Ryssland kräver ökad uppmärksamhet, särskilt när det gäller Sveriges närområde, inklusive Arktis. Utskottet instämmer i regeringens ambition att Sverige tillsammans med likasinnade länder och EU ska samarbeta och agera gemensamt i fråga om de utmaningar och möjligheter som ett ökat kinesiskt globalt inflytande innebär.

Försvarsberedningen underströk i sin rapport Värnkraft – Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025 (Ds 2019:8) att Sveriges geografiska belägenhet har fått ökad säkerhetspolitisk och militärstrategisk betydelse genom det växande intresset för bl.a. Arktis under det senaste decenniet. Försvarsberedningen bedömde att den ökade ryska betoningen av landets intressen i Arktis och den ökande militära närvaron från olika aktörers sida gör det viktigt att ge akt på tendenser som kan leda till ökad spänning i regionen. Som Försvarsberedningen konstaterat utgör Nordkalotten, Barents hav, Norska havet och de norra delarna av Nordatlanten en del av Sveriges närområde. Sverige blir oundvikligen påverkat om en säkerhetspolitisk kris eller väpnad konflikt uppstår i Sveriges närområde. Utskottet anser i likhet med i betänkande 2018/19:UU4 att det är av yttersta vikt att Arktis bevaras som ett lågspänningsområde karakteriserat av samarbete och fredlig dialog och med respekt för internationell rätt, inklusive FN:s havsrättskonvention. Utskottet noterar vidare att regeringen i sin skrivelse beskriver en ansats i sin arktiska säkerhetspolitik med två huvudspår, dels att genom ett välfungerande samarbete säkerställa att det råder fred och stabilitet i Arktis, dels att stärka svensk nationell förmåga och framförhållning för hantering av olika händelser i regionen. Utskottet välkomnar i likhet med försvarsutskottet att regeringen i totalförsvarspropositionen (prop. 2020/21:30) har lämnat förslag på ändringar i Försvarsmaktens krigs- och grundorganisation som syftar till att stärka den militära närvaron och förmågan i Sveriges norra delar och möjligheterna att verka på Nordkalotten. Utskottet delar försvarsutskottets och regeringens bedömning att ytterligare militär närvaro och förmåga i övre Norrland är motiverat ur säkerhetspolitiskt hänseende.

I likhet med försvarsutskottet anser utskottet att Nordatlanten spelar en viktig roll som förbindelse för militärt stöd till Europa i händelse av kris och att en stark transatlantisk länk är avgörande för Europas och Sveriges säkerhet. Utskottet stöder regeringens ambition att bl.a. vidareutveckla och fördjupa det euroatlantiska säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet med fokus på den europeiska delen av Arktis, Nordkalotten och den nordatlantiska regionen samt att stärka den transatlantiska länken.

När det gäller motionsyrkanden om övningsverksamhet med olika länder eller organisationer instämmer utrikesutskottet i försvarsutskottets syn att Sverige ska kunna ge och ta emot militärt och civilt stöd samt att internationella samarbeten är avgörande för att skapa en reell möjlighet att agera tillsammans och samordnat i händelse av kris eller krig.

Mot bakgrund av vad som här anförts avstyrker utskottet motionerna 2020/21:3204 yrkande 4, 2020/21:3241 yrkande 16, 2020/21:3720 yrkandena 4 och 7–9, 2020/21:3722 yrkandena 1 och 2, 2020/21:3728 yrkandena 1, 6 och 7 samt 2020/21:3731 yrkande 4.

Klimat och miljö

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om klimat och miljö.
Jämför reservation 5 (SD), 6 (C) och 7 (V).

Skrivelsen

I skrivelsen anges bl.a. att Sverige vill verka för en begränsad uppvärmning av Arktis i enlighet med Parisavtalets mål om att minska den globala uppvärmningen. Därtill vill Sverige verka för att den biologiska mångfalden bevaras i enlighet med målen i konventionen för biologisk mångfald samt för att genomföra en giftfri cirkulär ekonomi.

Vidare avser regeringen att verka för ett långsiktigt och hållbart förvaltande av våtmarker och marina ekosystem i Arktis.

Regeringen uppger i skrivelsen att Sverige kommer att fokusera på insatser som bidrar till resultat inom framför allt tre områden: att begränsa uppvärmningen av Arktis genom en minskning av de globala utsläppen av såväl långlivade som kortlivade klimatgaser, att bevara den biologiska mångfalden i Arktis inklusive den marina miljön samt att skapa en global giftfri cirkulär ekonomi.

Motionerna

I kommittémotion av 2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. yrkande 3 anförs att Sverige i internationella förhandlingar bör driva krav om att skydda minst 30 procent av de globala marina områdena senast 2030.

I kommittémotion 2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. yrkande 3 anförs att den biologiska mångfalden av natur och djur i Arktis behöver bevaras. Rutiner och kapacitet behöver skapas för att skydda kultur och natur med höga skyddsvärden. Beredskap behöver även finnas för att hantera olika former av olyckor och utsläpp.

I motion 2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. yrkande 1 anförs att miljöarbetet i den arktiska regionen bör utgå från principen att värna och bevara oexploaterade områden. För att bromsa den snabba issmältningen bör åtgärder snarast vidtas för att kraftigt begränsa effekterna av kortlivade gaser som sot, metan och troposfäriskt ozon. På längre sikt bör Arktis inkluderas i genomförandet av Parisavtalet. I samma motion yrkande 2 anförs att fler marina reservat bör etableras i Arktis.

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande

Miljö- och jordbruksutskottet vill särskilt uppmärksamma att regeringen framhåller klimatarbetets betydelse och tydligt åtar sig att dels gå före i genomförandet av Parisavtalet, dels arbeta med Parisavtalet som utgångspunkt

i Arktis. Detta är betydelsefullt eftersom Arktis är särskilt utsatt för klimatförändringarna och den arktiska regionen värms upp mer än dubbelt så fort som övriga jordklotet.

Utskottet ser positivt på att regeringen tydligt anger att Sverige i Arktis kommer att fokusera på insatser för att uppnå resultat inom framför allt tre områden: att begränsa uppvärmningen av Arktis genom en minskning av de globala utsläppen av såväl långlivade som kortlivade klimatgaser, att bevara den biologiska mångfalden i Arktis, inklusive den marina miljön, samt att skapa en global giftfri cirkulär ekonomi.

Enligt utskottets bedömning finns flera utgångspunkter för att säkerställa ett förbättrat skydd av Arktis känsliga och unika miljöer. Det är dels regeringens arbetssätt att verka för att känsliga områden samt områden med höga natur- och kulturvärden i arktiska miljöer ges ett adekvat skydd och att exploatering sker på ett sådant sätt att förlusten av biologisk mångfald minimeras och kompenseras, dels regeringens åtagande att stödja arbetet inom Arktiska rådet när det gäller att skapa ett panarktiskt nätverk av marina skyddade områden.

Utskottet anser mot denna bakgrund att utrikesutskottet bör avstyrka motionerna 2020/21:3720 yrkande 3, 2020/21:3728 yrkande 3 och 2020/21:3731 yrkandena 1 och 2.

Utskottets ställningstagande

Arktis är ett känsligt område. Temperaturökningen i Arktis är två till tre gånger snabbare än det globala genomsnittet. Det finns därmed en ökad risk för att kritiska trösklar i det globala klimatsystemet kan överskridas, t.ex. genom avsmältning av havsisen under sommaren och genom upptinande permafrost. På sikt kan t.ex. avsmältningen av Arktis landisar, i synnerhet på Grönland, leda till en väsentligt högre havsnivå.

Utskottet instämmer i miljö- och jordbruksutskottets positiva syn på regeringens fokus på tre områden: begränsning av Arktis uppvärmning genom en minskning av de globala utsläppen av såväl långlivade som kortlivade klimatgaser, bevarandet av den biologiska mångfalden i Arktis, inklusive den marina miljön, samt skapandet av en global giftfri cirkulär ekonomi.

Utskottet konstaterar att Parisavtalets mål – att begränsa den globala temperaturökningen till under 2 °C med ambitionen att begränsa den till 1,5 °C – är av avgörande betydelse för den arktiska regionens framtid. Samtidigt är det också angeläget att vidta åtgärder som minskar effekterna av kortlivade klimatpåverkande ämnen som sot, troposfäriskt ozon och metan. En minskning av dessa nämnda ämnen, särskilt sot, skulle temporärt kunna dämpa den snabba uppvärmningen av Arktis och bidra till att havsisen smälter något långsammare.

Utskottet stöder regeringens ambition att verka för att den biologiska mångfalden i Arktis bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, med hänsyn till traditionell kunskap. Utskottet lägger också vikt vid att regeringen avser att

verka för att känsliga områden samt områden med höga natur- och kulturvärden i arktiska miljöer ges ett adekvat skydd och att exploatering sker på ett sådant sätt att förlust av biologisk mångfald minimeras och kompenseras.

Utskottet noterar att regeringen inom Arktiska rådet avser att stödja arbetet med ett panarktiskt nätverk av marina skyddade områden och att främja ett globalt mål om 30 procents områdesskydd av marina miljöer. I förhandlingarna om ett nytt bindande instrument om bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald i havsområden utanför nationell jurisdiktion (BBNJ) avser regeringen att verka för att instrumentet ska omfatta konkreta åtgärder såsom regleringar för marint områdesskydd, miljökonsekvensbeskrivningar och mekanismer för att möjliggöra ett effektivt miljöskydd i haven. Utskottet har tidigare i utlåtande 2016/17:UU6 uttryckt att det vill se ett tillämpningsavtal till FN:s havsrättskonvention med det övergripande målet att skydda och bevara den marina biologiska mångfalden i områden utanför nationell jurisdiktion, något som utskottet även har framfört i betänkande 2015/16:UU11.

Utskottet ser positivt på att Sverige ska verka för att förbättra kunskapsläget när det gäller konsekvenserna av ökad exploatering samt vilka skyddsåtgärder som är nödvändiga för att åstadkomma ett långsiktigt hållbart skydd för miljö och hälsa.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2020/21:3720 yrkande 3, 2020/21:3728 yrkande 3 och 2020/21:3731 yrkandena 1 och 2.

Hållbar ekonomisk utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om hållbar ekonomisk utveckling.

Jämför reservation 8 (SD), 9 (C) och 10 (V).

Skrivelsen

I skrivelsen uppger regeringen att Sverige vill agera för en hållbar ekonomisk utveckling i Arktis, med utgångspunkt i Agenda 2030 och med särskild hänsyn till den sårbara miljön. Vidare ska Sverige bl.a. vara pådrivande i det internationella samarbetet för att skydda den unika miljön i Arktis och minimera de negativa effekterna av och riskerna med utnyttjande av naturresurser i regionen. Sverige avser att främja långsiktigt hållbara transportsystem i Arktis, i nära samarbete med de nordiska grannländerna och Ryssland.

Sverige kommer enligt skrivelsen att verka för att ta gemensamma initiativ i EU, OECD och Arktiska rådet för att på global nivå bidra till en hållbar utvinning av malm och mineral.

Regeringen ser positivt på EU-kommissionens förslag att det transeuropeiska transportnätverkets stomnätskorridor, Scanmed, förlängs genom Sverige till Narvik och Uleåborg.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 1 anförs att regeringen ska verka för ett totalstopp för fossilutvinning i den arktiska regionen. I samma motion yrkande 2 anförs att Sverige i förhandlingar om havsrättskonventionen bör driva krav om införande av moratorium för gruvdrift på djuphaven. Vidare anförs i yrkande 5 att regeringen bör verka för att EU-kommissionens förslag till CEF-förordning för ett sammanlänkat Europa för 2021–2027 ska möjliggöra ytterligare järnvägsutbyggnad i Barentsregionen i syfte att stärka hållbara godstransporter i regionen. Motionärerna anför i yrkande 6 att Sverige bör utveckla möjligheterna att testa tåg och utrustning i skarpt vinterläge.

I kommittémotion 2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 2 anförs att det är centralt att ha tillgång till isbrytarkapacitet för att kunna bedriva handel och annan verksamhet i Arktis. Ny svensk isbrytarkapacitet behöver omgående tillföras när isbrytaren Oden avvecklas.

I kommittémotion 2020/21:3731 yrkande 3 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) anförs att regelverket för exploatering av den arktiska regionen ska ställa skarpa och höga miljökrav på kommersiella verksamheter på land och samtidigt begränsa potentiellt skadlig verksamhet till havs eller på havsbotten.

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande

Enligt miljö- och jordbruksutskottets bedömning finns flera utgångspunkter för att säkerställa ett förbättrat skydd av Arktis känsliga och unika miljöer. Bland dessa nämns att exploatering ska ske på ett sådant sätt att förlusten av biologisk mångfald minimeras och kompenseras.

Utskottet anser mot denna bakgrund att utrikesutskottet bör avstyrka motionen 2020/21:3720 yrkandena 1 och 2 samt 2020/21:3731 yrkande 3.

Utskottets ställningstagande

Cirka 30 procent av världens oupptäckta gastillgångar och 13 procent av världens oupptäckta oljetillgångar beräknas ligga norr om polcirkeln. Utvinning av olja och gas är särskilt känslig till havs i Arktis eftersom riskerna som är förknippade med detta är höga. Utskottet instämmer i regeringens hållning i dess skrivelse om strategin för den arktiska regionen att utvinningen

av fossila bränslen hotar de globala ansträngningarna att uppnå Parisavtalets mål och att den måste fasas ut så snart som möjligt.

Utskottet stöder vidare regeringens ambition att ta gemensamma initiativ i EU, OECD och Arktiska rådet för att på en global nivå bidra till en hållbar utvinning av malm och mineral. Utskottet vill här påminna om att Sverige kan spela en viktig roll genom att bidra med hållbar produktion av metaller och genom att leverera hållbar miljöteknik och lösningar till andra gruvländer.

Utskottet lägger vikt vid regeringens ståndpunkt att utvinning av mineral från djuphavet, inklusive i Arktis, inte ska ske innan effekterna på den marina miljön, den biologiska mångfalden och mänskliga aktiviteter har blivit tillräckligt vetenskapligt beskrivna.

Utskottet noterar att regeringen kommer att fortsätta verka för avtal om fördelning av fiskemöjligheter som inkluderar samtliga kuststater och andra stater med direkta fiskeintressen så att man kan uppnå en långsiktigt hållbar förvaltning av bestånden.

Hållbara transporter och kommunikation är avgörande för ekonomisk tillväxt och utveckling. De långa avstånden i den arktiska regionen, inklusive i arktiska Sverige, ställer höga krav på ett väl fungerande transportsystem för personer och varor. Utskottet noterar att regeringen ser positivt på EU-kommissionens förslag att det transeuropeiska transportnätverkets stommätkorridor, Scanmed, förlängs genom Sverige till Narvik och Uleåborg. Utskottet instämmer med trafikutskottets ståndpunkt i betänkande 2019/20:TU7 om att en ökad rörlighet mellan Sverige och våra grannländer är positiv och bra för Sverige. Trafikutskottet hänvisade vidare till regeringens bedömning i infrastrukturpropositionen (prop. 2016/17:21) om att det är angeläget att intensiviera samarbetet om transporter med de nordiska grannländerna, övriga länder runt Östersjön och EU i dess helhet för att öka transporteffektiviteten och utveckla den gränsregionala tillgängligheten. Trafikutskottet konstaterade också att det i regeringens beslut om en nationell trafikslagsövergripande plan för transportinfrastrukturen för perioden 2018–2029 ingår investeringar som bl.a. syftar till ökad robusthet för transportsystemet som helhet och därmed även för gränsöverskridande transporter. Sammanfattningsvis ansåg trafikutskottet att det var av stor betydelse att ha ett internationellt perspektiv i infrastrukturplaneringen.

När det gäller motionsyrkandet om handel och isbrytarkapacitet noterar utskottet att Sjöfartsverket har bedömt att en förnyelseprocess behöver inledas för isbrytarflottan så att isbrytningsverksamheten kan fortsätta möta de behov som finns inför framtiden. Utskottet ser positivt på regeringens uppmaning till Polarforskningssekreteriatet att överväga möjliga alternativ för att Sverige ska ha fortsatt tillgång till isbrytande forskningsfartyg året runt när isbrytaren Oden inte längre kan användas för forskningsuppdrag.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2020/21:3720 yrkandena 1, 2, 5 och 6, 2020/21:3728 yrkande 2 och 2020/21:3731 yrkande 3.

Urfolk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om urfolk.
Jämför reservation 11 (SD).

Skrivelsen

Enligt skrivelsen kommer Sverige att verka för ökade möjligheter för urfolken i Arktis att bevara och utveckla sin identitet och kultur och sina traditionella näringar. Sverige kommer att verka för en levande samisk kultur byggd på en långsiktigt hållbar rennäring samt andra samiska näringar. Sverige kommer att främja bevarandet av det samiska språket och andra arktiska urfolksspråk och dela svenska erfarenheter av revitaliseringsarbetet.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10 anförs att regeringen ska arbeta för att inkludera urfolk i internationella såväl som nationella samtal om säkerhetspolitik.

I kommittémotion 2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 4 anförs att urfolk och de folk som finns i Arktis ska kunna verka fritt utan inblandning. Urfolk ska kunna åtnjuta samma möjligheter och rättigheter som övriga folk i Arktis. I samma motion yrkande 5 anförs att urfolkens kulturarv behöver värnas i hela Arktis.

Utskottets ställningstagande

Urfolk och andra grupper i den arktiska regionen som har en traditionell livsstil eller livnär sig på rennäring, jakt, fiske och hantverk är särskilt beroende av en hög biologisk mångfald och intakta ekosystem. Utskottet lägger stor vikt vid att urfolk kan delta aktivt i beslut som berör dem t.ex. i Arktiska rådet. Utskottet noterar vidare att regeringen enligt skrivelsen ska verka för att mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer främjas i samtliga internationella samarbeten om Arktisrelaterade frågor, i synnerhet ett meningsfullt deltagande av alla intressegrupper. Detta ska enligt utskottet också inkludera urfolks deltagande.

I Sverige har samerna en särskild ställning som urfolk. Som konstateras i skrivelsen är det fastslaget i grundlagen att det samiska folkets möjlighet att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Genom Sveriges ratificering av Unescos konvention om tryggheten av det immateriella kulturarvet har också den samiska kulturen getts ett ökat rättsligt skydd.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2020/21:3720 yrkande 10 samt 2020/21:3728 yrkandena 4 och 5.

Skrivelsen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2020/21:7 till handlingarna.

Motioner för förenklad beredning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsförslag som beretts i särskild ordning.

Utskottets ställningstagande

Utöver de yrkanden som behandlats tidigare i detta betänkande finns även motionsyrkanden som är föremål för en förenklad motionsberedning enligt de riktlinjer som riksdagen har fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs betänkande 2005/06:RS3 och i enlighet med promemorian Förenklad motionsberedning under valperioden 2018–2022 som utrikesutskottet fastställde i oktober 2018. Utskottet har vid en genomgång och beredning funnit att de yrkanden som redovisas i bilaga 2 inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen. Efter denna behandling avstyrker ett enigt utskott de aktuella motionerna.

Reservationer

1. Internationell samverkan, säkerhet och stabilitet, punkt 1 (M, KD)

av Hans Wallmark (M), Hans Rothenberg (M), Margareta Cederfelt (M) och Lars Adaktusson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 4,

2020/21:3722 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 1 och 2 samt

2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4 och avslår motionerna

2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 16,

2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 4 och 7–9 samt

2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1, 6 och 7.

Ställningstagande

Uppvärmningen i Arktis är högre än det globala genomsnittet och har en tydlig inverkan på fred, säkerhet och välbefinnande. Vi anser att det är tydligt att Sverige som både arktisk stat och Östersjöstat befinner sig i ett osäkert närområde som är kraftigt påverkat av stormaktsintressen och av rysk aggressivitet och påverkan. Det behövs en mer aktiv svensk Arktispolitik och ett nytt strategiskt förhållningssätt till de geopolitiska utmaningarna i regionen, som utöver ökad rysk militär aktivitet också innefattar allt mer påtagliga kinesiska maktambitioner och klimatförändringarnas negativa konsekvenser för fred och säkerhet. Vi anser likt både regeringen och Försvarsberedningen att det behövs en ökad militär närvaro i Sveriges norra delar.

Till skillnad från regeringen, som i fråga om Sveriges internationella samarbeten enbart nöjer sig med att sträva efter ett vidareutvecklat och fördjupat Arktisfokus, anser vi dock att den osäkra utvecklingen även tydliggör behovet av att Sverige går med i Nato, gärna tillsammans med Finland som befinner sig i en liknande situation som Sverige. I ljuset av de ökande spänningarna behöver Sverige ett väsentligt starkare försvar som både kan verka krigsavhållande och bidra till säkerhet och stabilitet i vårt närområde. I fråga om den ryska militära aktiviteten i regionen noterar vi att den lägesbeskrivning som regeringen ger i Arktisstrategin bara kopplar Rysslands del i den pågående kapprustningen till landets territoriella anspråk

i regionen, utan att se den större bilden som även inbegriper rysk maktprojektion. I sin bedömning i strategin avviker därmed regeringen från Försvarsberedningen, som i rapporten Värnkraft lyfter fram att Ryssland uppfattar sig ha nationella intressen i regionen, att Ryssland har uttryckt en strävan att kontrollera sjöfarten genom Nordostpassagen och att landet försöker skapa möjligheter till maktprojektion från området. Rysslands ökade ambitioner att stärka kontrollen av Nordostpassagen adresserar viktiga frågor om upprätthållandet av navigationsfriheten. Därtill har ryska företrädare problematiserat och relativiserat Norges suveränitet över Svalbard. Vi anser att det bör klargöras att Ryssland inte enbart har anspråk på att försvara ryskt territorium i Arktis utan att landet även strävar efter att expandera sina intressen, vilket är ett säkerhetspolitiskt hot för oss och våra arktiska grannar.

Utöver vad som anförts ovan om den säkerhetspolitiska utvecklingen i Arktis anser vi att skyddet av Atlantförbindelserna ingår i det sammanhållna grepp som den svenska Arktispolitiken behöver ta om utmaningarna i regionen. Det ligger i svenskt intresse att upprätthålla ett europeiskt och transatlantiskt engagemang kring utvecklingen på Nordkalotten. De säkerhetspolitiska utmaningar som vi möter i norr ger upphov till viktiga frågor om hur vi värnar och skyddar de för Sveriges välstånd avgörande Atlantförbindelserna i händelse av ökade spänningar. Upprätthållandet av navigationsfriheten är i detta sammanhang centralt, och så även skyddet av de många Atlantkabler som binder samman våra kontinenter.

Sverige ska vidare verka för att en förväntad framtida utvinning av naturresurser (olja, gas och andra mineraler) och användning av förnyelsebara resurser (bl.a. skog) sker på ett hållbart sätt, såväl miljömässigt som ekonomiskt och socialt. Hela Sverige är beroende av en väl fungerande och trygg elförsörjning. Etablering av energiintensiv verksamhet så som serverhallar, fossilfri stålproduktion eller liknande kräver stora mängder el och all fossilfri elproduktion måste bidra. Ett ensidigt fokus på förnybar energi riskerar att leda till att nya industrietableringar inte kan genomföras. Mot bakgrund av detta måste vindkraften, vattenkraften och kärnkraften bidra. Moderaterna bedömer därför att Sveriges energipolitiska mål måste omformuleras till att innefatta fossilfri elproduktion, och inte endast ha ett ensidigt fokus på förnybarhet

2. Internationell samverkan, säkerhet och stabilitet, punkt 1 (SD)

av Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Mats Nordberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1, 6 och 7 samt
avslår motionerna
2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 4,
2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 16,
2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 4 och 7–9,
2020/21:3722 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 1 och 2 samt
2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

Sveriges utrikespolitik ska utgå ifrån svenska intressen och utvecklingen i Arktis påverkar Sverige. Det är därför mycket viktigt att det finns en väl utarbetad svensk strategi för vilka frågor som ska prioriteras i Arktis och varför. Utifrån den ökande stormaktskonkurrensen och klimatförändringarna är det viktigt att värna om stabiliteten i Arktis. Samarbete med angränsande och vänligt sinnade stater bör prioriteras. Regeringens Arktisstrategi tar inte i tillräckligt hög utsträckning upp de säkerhetspolitiska risker som finns i Arktis. Konsekvenserna av en omfattande och ökande militär närvaro i Arktis och Sveriges geografiska läge mellan Nato och Ryssland gör att ett återtagande och stärkande av Försvarsmaktens arktiska och subarktiska förmåga behöver ske. Sverige har under nedrustningen av svenskt försvar tappat unik kompetens att verka i de norra delarna av Sverige. Sverigedemokraterna har bl.a. föreslagit att en marinbas bör förläggas längs Norrlandskusten.

Kinas ställning som observatör i Arktiska rådet är problematisk. Inte heller är det säkert att Kina uppnår de krav som ställs för att en stat ska bli observatör i Arktiska rådet. Sverige behöver samarbeta med andra vänligt sinnade stater för att motverka ett alltför stort kinesiskt inflytande i arktiska frågor och i Arktiska rådet. Vidare bör det noga övervägas om EU ska vara en observatör i Arktiska rådet med hänsyn till att flera av EU:s medlemsstater är representerade i Arktiska rådet. Om det skulle finnas tillräckliga skäl för att unionen ska vara representerad i Arktiska rådet, så bör man säkerställa att det inte sker något dubbelarbete mellan EU och dess medlemsstater som är representerade i Arktiska rådet.

3. Internationell samverkan, säkerhet och stabilitet, punkt 1 (C)

av Kerstin Lundgren (C) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:3722 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 2 och
2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4,
bifaller delvis motion
2020/21:3722 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 1 och
avslår motionerna
2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 4,
2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 16,
2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 4 och 7–9 samt
2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1, 6 och 7.

Ställningstagande

Vi anser att det är tydligt att Sverige som både arktisk stat och Östersjöstat befinner sig i ett osäkert närområde som är kraftigt påverkat av stormaktsintressen och av rysk aggressivitet och påverkan. Det behövs en mer aktiv svensk Arktispolitik och ett nytt strategiskt förhållningssätt till de geopolitiska utmaningarna i regionen, som utöver ökad rysk militär aktivitet också innefattar allt mer påtagliga kinesiska maktambitioner och klimatförändringarnas negativa konsekvenser för fred och säkerhet. Vi anser likt både regeringen och Försvarsberedningen att det behövs en ökad militär närvaro i Sveriges norra delar. Till skillnad från regeringen, som i fråga om Sveriges internationella samarbeten enbart nöjer sig med att sträva efter ett vidareutvecklat och fördjupat Arktisfokus, anser vi dock att den osäkra utvecklingen även tydliggör behovet av att Sverige går med i Nato, gärna tillsammans med Finland som befinner sig i en liknande situation som Sverige. I ljuset av de ökande spänningarna behöver Sverige ett väsentligt starkare försvar som både kan verka krigsavhållande och bidra till säkerhet och stabilitet i vårt närområde.

I fråga om den ryska militära aktiviteten i regionen noterar vi att den lägesbeskrivning som regeringen ger i Arktisstrategin bara kopplar Rysslands del i den pågående kapprustningen till landets territoriella anspråk i regionen, utan att se den större bilden som även inbegriper rysk maktprojektion. I sin bedömning i strategin avviker därmed regeringen från Försvarsberedningen, som i rapporten Värnkraft lyfter fram att Ryssland uppfattar sig ha nationella intressen i regionen, att Ryssland har uttryckt en strävan att kontrollera sjöfarten genom Nordostpassagen och att landet försöker skapa möjligheter till maktprojektion från området. Därtill har ryska företrädare problematiserat och relativiserat Norges suveränitet över Svalbard. Vi anser att det bör klargöras att Ryssland inte enbart har anspråk på att försvara ryskt territorium i Arktis utan att landet även strävar efter att expandera sina intressen, vilket är ett säkerhetspolitiskt hot för oss och våra arktiska grannar.

Utöver vad som anförts ovan om den säkerhetspolitiska utvecklingen i Arktis anser vi att skyddet av Atlantförbindelserna ingår i det sammanhållna grepp som den svenska Arktispolitiken behöver ta om utmaningarna i

regionen. De säkerhetspolitiska utmaningar som vi möter i norr ger upphov till viktiga frågor om hur vi värnar och skyddar de för Sveriges välstånd avgörande Atlantförbindelserna i händelse av ökade spänningar. Upprätthållandet av navigationsfriheten är i detta sammanhang centralt, och så även skyddet av de många Atlantkablar som binder samman våra kontinenter.

4. Internationell samverkan, säkerhet och stabilitet, punkt 1 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 4 och 7–9 samt avslår motionerna

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 4,

2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L) yrkande 16,

2020/21:3722 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkandena 1 och 2,

2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1, 6 och 7 samt

2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

Jag anser att lösningen på ökade spänningar borde vara nedrustning, ökat samarbete och utbyte. Militariseringen av Arktis märks även i vårt eget land, inte minst genom de internationella militärövningarna i norra Sverige. I dag används stora delar av Norrbotten som övnings- och testområde för både svensk och utländsk militär. En ökad övningsverksamhet, oavsett om den sker tillsammans med Nato, USA eller olika konstellationer inom EU, riskerar att få negativa konsekvenser såväl för människor och miljö som för viktig näringsverksamhet i området. Det leder också till en ökad hotbild mot Sverige när flera länder tillåts att göra sig redo för strid i Arktis. Svenskt deltagande i Natoleda övningar urholkar den svenska militära alliansfriheten, och jag anser att Nato inte ska tillåtas att öva eller testa vapensystem på svenskt territorium i Arktis. Inte heller bör någon del av den amerikanska militären tillåtas att öva på svenskt territorium i Arktis. Sverige ska inte heller bidra till Israels övergrepp mot Palestina genom att tillåta att Israel testar vapensystem på svensk mark. Trots att Israel ockuperar Palestina och återkommande bryter mot såväl mänskliga rättigheter som internationell rätt tillåts landet att testa sina vapensystem på svensk mark. Bland annat har Israel testat drönare i

Vidsel som senare använts för att bomba civila mål i Gaza. Vidare vill jag betona att ett nära samarbete mellan alla länder som inkluderas i Arktis närområde är av yttersta vikt, t.ex. genom Arktiska rådet, Barentsrådet och Östersjöstaternas råd. Sverige bör arbeta för ett hållbart nyttjande av Arktis resurser, minskade militära spänningar och ett ökat internationellt utbyte. Regeringens strategi för den arktiska regionen borde i första hand fokusera på klimat och sociala förhållanden, inklusive respekt för ursprungsbefolkningarnas rättigheter.

Redan i dag regleras staters ansvar för oceanerna genom FN:s havsrättskonvention (Unclos). I konventionen regleras bl.a. näringsverksamhet, miljöfrågor och utvinning av naturtillgångar i världshaven. Sverige och över 160 andra länder har ratificerat konventionen. Alla länder som gränsar till Arktis har i dag undertecknat konventionen, med ett undantag: USA. Sverige bör verka för att USA undertecknar och ratificerar FN:s havsrättskonvention.

5. Klimat och miljö, punkt 2 (SD)

av Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Mats Nordberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 3 och avslår motionerna

2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 3 och

2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Det är viktigt att Arktis förvaltas för kommande generationer. Miljön i Arktis är unik och den biologiska mångfalden av djur och natur behöver bevaras. Rutiner och kapacitet behöver skapas för att skydda kultur och natur av höga skyddsvärden. Det är viktigt att identifiera kultur- och naturlämningar av höga skyddsvärden så att dessa kan skyddas från påverkan. Beredskap behöver finnas för att hantera olika former av olyckor och utsläpp. Samtidigt behöver ett långsiktigt miljötänkande kombineras med ekonomisk verksamhet och utvinning av naturresurser i Arktis. Det är viktigt att Sverige verkar för att utvinning sker på ett miljösäkert sätt, men det är inte rimligt att motsätta sig utvinning av energiresurser enbart för att den utvunna energin inte är 100 procent % förnybar.

6. Klimat och miljö, punkt 2 (C)

av Kerstin Lundgren (C) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 3 och

2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Den arktiska regionen är på sina håll ett av världens få kvarvarande orörda områden, i den bemärkelsen att exploateringstakten hittills varit låg och att uppkomsten av moderna samhällen och transportvägar varit begränsad. Avsevärda områden är nästintill orörda samt väldigt avlägsna och otillgängliga stora delar av året, vilket sätter regionen i skarp kontrast till stora delar av Sverige när vi pratar om ett effektivt artskydd och bevarande av ekosystem. Principer och verktyg som tas fram för skyddade områden i mer sydliga delar av Sverige, t.ex. grön infrastruktur, lämpar sig mindre väl i den arktiska regionen. Det är vår mening att Arktis och dess orörda, sårbara områden ska värnas genom bevarande samt åtgärder som håller tillbaka exploateringstakten. Arbetssättet med grön infrastruktur passar inte i dessa områden, givet att det ännu inte finns tydliga och etablerade definitioner av vad det innebär eller ska leda till. Att experimentera med nya, ej etablerade metoder för ekosystemskydd är inte lämpligt i Arktis.

De arktiska havsområdena är ytterst känsliga och riskerar att exploateras ytterligare när isarna smälter. För att skydda dessa vill Centerpartiet att fler marina naturreservat bildas och att utvinning av olja, gas och mineraler från havsbotten begränsas. Det storskaliga industriella fisket utgör också ett hot, inte minst mot de arktiska ursprungsbefolkningarna och deras livnäring genom småskaligt fiske. Vi ser gärna fler marina naturreservat i havsområden utanför nationell jurisdiktion och vill se att Sverige driver denna fråga inom Arktiska rådet. Det skulle skydda området från exploatering av olje-, gas- och mineralutvinning samt havsfiske. Det skulle även säkra ursprungsbefolkningens rättigheter.

7. Klimat och miljö, punkt 2 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 3 och
avslår motionerna

2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 3 och

2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Forskare har rekommenderat att minst 30 procent av de globala marina områdena ska vara skyddade 2030. Bland andra Tyskland och Storbritannien har ställt sig bakom en sådan målsättning, och i januari 2020 skrev även Sverige under en deklaration om att 30 procent av världshaven ska skyddas till 2030. Regeringen skriver att man inom Arktiska rådet kommer att stödja arbetet med ett mål om 30 procents områdesskydd av marina miljöer. Det är bra och ett mål som Vänsterpartiet ställer sig bakom. Jag anser dock att detta bör gälla vid alla liknande förhandlingar som gäller skydd av havsområden, inte bara i Arktis. Sverige bör i internationella förhandlingar driva krav om att skydda minst 30 procent av de globala marina områdena senast 2030.

8. Hållbar ekonomisk utveckling, punkt 3 (SD)

av Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Mats Nordberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 2 och
avslår motionerna

2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 1, 2, 5 och 6 samt

2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

När isarna smälter i Arktis blir flera handelsrutter (Nordvästpassagen, Polarrutten och Nordostpassagen) mer tillgängliga och det finns därför en mycket stor potential för utökad handel i Arktis. Regeringens Arktisstrategi saknar en tydligare och bredare strategi angående handel och naturresurser. För att kunna bedriva handel och annan verksamhet i Arktis är det centralt att ha tillgång till isbrytarkapacitet. Sverige riskerar att stå utan isbrytarkapacitet när isbrytaren Oden avvecklas. Vi anser att handelsmöjligheterna måste uppmärksammas mer och att ny svensk isbrytarkapacitet behöver omgående tillföras.

9. Hållbar ekonomisk utveckling, punkt 3 (C)

av Kerstin Lundgren (C) och Magnus Ek (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 3 och
avslår motionerna

2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 1, 2, 5 och 6 samt
2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att regionens ekonomiska utveckling måste ske på ett så hållbart sätt som möjligt, givet Arktis känsliga och sårbara miljöer. Det är av stor vikt att framtida exploatering tar mycket stor hänsyn till konsekvenserna för miljön och de människor som lever och har sin livnäring i Arktis. Dock är det viktigt att göra skillnad på olika typer av exploatering och varje enskilt lands förutsättningar att göra det på ett hållbart och miljösäkert sätt. Utvinningen av mineraler är ett talande exempel, där utvinning från havsbotten är förenat med stor osäkerhet och omfattande risker för negativ miljöpåverkan, medan gruvverksamhet på land kan bedrivas på ett avsevärt mer hållbart sätt. Vi menar att regelverket om exploatering av regionen ska ställa skarpa och höga miljökrav på kommersiella verksamheter på land och samtidigt begränsa potentiellt skadlig verksamhet till havs eller på havsbotten.

10. Hållbar ekonomisk utveckling, punkt 3 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 1, 2, 5 och 6 samt avslår motionerna

2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 2 och

2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

När riksdagen antar en strategi för Arktis behöver klimatet och förutsättningarna för ett gott liv inom den arktiska regionen vara ett tydligt fokus. Med klimatförändringarna framkommer möjligheter att utvinna naturresurser som tidigare inte varit möjliga att nå. Jag anser att Sverige måste agera för att förhindra exploatering av Arktis olje- och gasfyndigheter. Dels kommer en exploatering att leda till ökad tillgång till icke förnybara energikällor som möjliggör fortsatta och ökande koldioxidutsläpp, dels är risken överhängande att en exploatering av dessa naturresurser kommer att leda till mycket stora miljöproblem i regionen vid utvinning och transporter. Till skillnad från Arktis omfattas Antarktis av ett miljöskyddsprotokoll som förbjuder utvinning av naturtillgångar i minst 50 år. Jag anser att regeringen bör agera skyndsamt för att skydda Arktis från vidare exploatering och att regeringen ska verka för ett totalstopp för fossilutvinning i den arktiska regionen. Gruvdrift på havsbotten kan riskera större skador för den marina miljön än oljeborring, och jakt på djuphavsmaterial kan påverka miljöer som varit ostörda i miljarder år. Hur utvinningen av dessa mineral kommer att påverka miljön för de djur som lever där och ekosystemet i stort vet i dag ingen säkert. Kunskapen om livet på flera tusen meters djup är för närvarande mycket bristfällig. Därmed blir en reglering för att minska riskerna vid gruvexploatering på havsbotten mycket svår. Jag anser att försiktighetsprincipen därför bör tillämpas för att undvika att djuphavsgrovor medför giftiga föroreningar i näringskedjorna och förstörda ekosystem. Sverige bör i förhandlingar om havsrättskonventionen driva krav om införande av moratorium för gruvdrift på djuphaven.

Jag och mitt parti efterfrågar fler nattåg mellan våra nordiska länder och i Europa samt samordnade tidtabeller. Detta skulle också underlätta resandet i den arktiska regionen. Jag vill därför att Sverige tar initiativ till ett effektivt samarbete med Norge och Finland för att knyta ihop den nordiska delen av

Arktis. Jag vill att Sverige i EU ska driva att unionens s.k. korridorer med järnvägstrafik, som utgör en del av TEN-T-projektet, ska dras hela vägen upp till och genom den nordiska delen av Arktis. Jag anser att regeringen bör verka för att EU-kommissionens förslag till CEF-förordning för ett sammanlänkat Europa för 2021–2027 även ska möjliggöra ytterligare järnvägsutbyggnad i Barentsregionen i syfte att stärka hållbara godstransporter i regionen.

Med Sveriges goda förutsättningar för testverksamhet för tåg och utrustning i skarpt läge ser jag stora möjligheter i utveckling av en sådan testverksamhet i de norra delarna av landet. Det är välkommet att sträckan Jörn–Arvidsjaur i Västerbotten och Norrbotten nu ska börja användas för testverksamhet, men det får inte betyda att banan helt stängs för andra aktörers transporter. Sverige bör utveckla möjligheterna för att tåg och utrustning ska kunna testas i skarpt vinterläge.

11. Urfolk, punkt 4 (SD)

av Markus Wiechel (SD), Björn Söder (SD) och Mats Nordberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 4 och 5 samt
avslår motion
2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10.

Ställningstagande

Vi anser att urfolk kan åtnjuta samma möjligheter och rättigheter som övriga folk i Arktis. Det ska inte finnas diskriminerande särslagstiftning mellan olika folkgrupper. Arktis urfolk och de folk som finns i den arktiska regionen ska kunna verka fritt och utan inblandning. Urfolkens kulturarv behöver värnas i hela Arktis.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2020/21:7 Strategi för den arktiska regionen.

Följdmotionerna

2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för ett totalstopp för fossilutvinning i den arktiska regionen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i förhandlingar om havsrättskonventionen bör driva krav om införande av moratorium för gruvdrift på djuphaven och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i internationella förhandlingar bör driva krav om att skydda minst 30 procent av de globala marina områdena senast 2030 och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att USA undertecknar och ratificerar FN:s havsrättskonvention och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU-kommissionens förslag till CEF-förordning för ett sammanlänkat Europa för 2021–2027 även ska möjliggöra en ytterligare järnvägsutbyggnad i Barentsregionen i syfte att stärka hållbara godstransporter i regionen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör utveckla möjligheterna att testa tåg och utrustning i skarpt vinterläge och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ingen del av den amerikanska militären bör tillåtas öva på svenskt territorium i Arktis och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Nato inte ska tillåtas öva eller testa vapensystem på svenskt territorium i Arktis och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Israels militär inte ska tillåtas öva eller testa vapensystem på svenskt territorium i Arktis och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta för att inkludera urfolk i internationella såväl som nationella samtal om säkerhetspolitik och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3722 av Hans Wallmark m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer aktiv svensk Arktispolitik och ett nytt strategiskt förhållningssätt till de geopolitiska utmaningarna i Arktis och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska värna och skydda Atlantförbindelserna i händelse av ökade spänningar, upprätthålla navigationsfriheten samt värna skyddet av Atlantkablarna och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en tydlig svensk linje i säkerhetspolitiska frågor i Arktis och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheterna till handel i Arktis och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skydd av Arktis unika miljö och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att urfolk i Arktis ska kunna verka fritt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bevarandet av kultur hos folken i Arktis och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kinas verksamhet i Arktis och status i Arktiska rådet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om EU:s status i Arktiska rådet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljöarbetet i den arktiska regionen bör utgå från principen att värna och bevara oexploaterade områden och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etablera fler marina reservat i Arktis och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverket kring exploatering av den arktiska regionen ska ställa skarpa och höga miljökrav på kommersiella verksamheter på land och

- samtidigt begränsa potentiellt skadlig verksamhet till havs eller på havsbotten och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den säkerhetspolitiska utvecklingen i Arktis påverkar svensk säkerhet och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:677 av Björn Söder m.fl. (SD):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom Arktiska rådet bör ta initiativ till ett traktat som reglerar frågan om Rysslands kontroll över Nordostpassagen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2062 av Mathias Tegnér och Serkan Köse (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett marint reservat runt Arktis och om behovet av ett fortsatt starkt svenskt engagemang i det arktiska rådet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2775 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Arktis och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3204 av Hans Wallmark m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett sammanhållet grepp om Sveriges strategiska förhållningssätt till Arktis och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3241 av Fredrik Malm m.fl. (L):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för avspänning i Arktis och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet

Motion	Motionärer	Yrkanden
6. Motioner för förenklad beredning		
2020/21:677	Björn Söder m.fl. (SD)	19
2020/21:2062	Mathias Tegnér och Serkan Köse (båda S)	
2020/21:2775	Mikael Oscarsson m.fl. (KD)	7

BILAGA 3

Försvarsutskottets yttrande FöU4y 2020/21

Strategi för den arktiska regionen

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har gett försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse Strategi för den arktiska regionen (skr. 2020/21:7) och följd-motionerna i de delar som berör utskottets beredningsområde senast den 8 december.

Försvarsutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen i de delar som rör utskottets beredningsområde och motionerna 2020/21:3722 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 1 och 2, 2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 1, 2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 7–9 och 2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4.

Utskottet föreslår att utrikesutskottet lägger skrivelsen till handlingarna och avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I yttrandet finns fyra avvikande meningar (M, SD, C, V).

Utskottets överväganden

Bakgrund och tidigare behandling

I propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) ger regeringen en beskrivning av den säkerhetspolitiska och militära utvecklingen i Arktis, som i allt väsentligt överensstämmer med Försvarsberedningens beskrivning i slutrapporten Värnkraft (Ds. 2019:8). I propositionen har regeringen även lämnat förslag på organisatoriska förändringar för att stärka den militära närvaron och förmågan i Sveriges norra delar och möjligheterna att verka på Nordkalotten. Dessa förslag behandlas av försvarskommittén i betänkande 2020/21:FöU4.

Skrivelsen

I skrivelsen anger regeringen mål och huvudprioriteringar i förhållande till den arktiska regionen och den politiska inriktningen för det fortsatta arbetet med Arktis inom sex tematiska områden: internationell samverkan, säkerhet och stabilitet, klimat och miljö, polarforskning, hållbar ekonomisk utveckling och näringslivsintressen samt trygghet av goda levnadsvillkor. Regeringen vill också stärka Sveriges arktiska profil.

Avseende säkerhet och stabilitet, anger regeringen att Sverige med utgångspunkt i svensk säkerhetspolitik kommer att förhålla sig till den försämrade säkerhetspolitiska utvecklingen i Arktisregionen utifrån en ansats med två huvudspår. Det ena är att genom välfungerande internationella samarbeten bidra till fred och stabilitet i Arktis. Regeringens andra spår är att stärka den svenska nationella förmågan och framförhållningen för att kunna hantera olika händelser i regionen. Bland annat kommer Sverige att stärka den militära förmågan i de norra delarna av landet och angränsande områden och utveckla fokuset på Arktis i Sveriges säkerhets- och försvarspolitiska samarbeten.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3722 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande I anförs att det behövs en mer aktiv svensk Arktispolitik och ett nytt strategiskt förhållningssätt till de geopolitiska utmaningarna i Arktis. Motionärerna menar att en svensk Arktisstrategi måste ta ett sammanhållet grepp om de många utmaningar vi möter i regionen för att värna miljö, välfärd och handel liksom människors levnadsvillkor och möjlighet att säkra sina inkomster. Försvars- och säkerhetspolitiken utgör en i sammanhanget viktig grund. Det ryska agerandet i vårt närområde har fortsatt att utvecklas i en aggressiv riktning, och samtidigt blir de kinesiska maktambitionerna i Arktis alltmer påtagliga och utmanar nordiska intressen. I ljuset av de ökande strategiska spänningarna, som även påverkar Sveriges säkerhet, anser motionärerna att

Sverige behöver ett väsentligt starkare försvar som både kan verka krigsavhållande samt bidra till säkerhet och stabilitet i vårt närområde. I yrkande 2 framhålls att Sverige ska värna och skydda Atlantförbindelserna i händelse av ökade spänningar, upprätthålla navigationsfriheten samt värna skyddet av Atlantkablarna.

I kommittémotion 2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 1 anser motionärerna att det behövs en tydlig svensk linje i säkerhetspolitiska frågor i Arktis. De tar upp att det finns risk för att kapprustningen tilltar kapprustning under de kommande åren och att en militär närvaro av Kina i Arktis inte kan uteslutas. Enligt motionärerna krävs ett snabbt återtagande av förlorad kompetens och en utbyggnad av den svenska militära närvaron i norra Sverige. Dessutom behöver Försvarsmaktens arktiska och subarktiska förmåga återtas och stärkas till följd av den omfattande och ökande militära närvaron där Sverige befinner sig på gränsen mellan Nato och Ryssland.

I kommittémotion 2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) föreslås att ingen del av den amerikanska militären ska tillåtas att öva på svenskt territorium i Arktis (yrkande 7), att Nato inte ska tillåtas att öva eller testa vapensystem på svenskt territorium i Arktis (yrkande 8), samt att Israels militär inte ska tillåtas att öva eller testa vapensystem på svenskt territorium i Arktis (yrkande 9). Motionärerna framhåller att regeringens Arktisstrategi i första hand måste fokusera på klimat och sociala förhållanden, inklusive respekt för ursprungsbefolkningarnas rättigheter. Sverige ska också arbeta för ett hållbart nyttjande av Arktis resurser, minskade militära spänningar och ett ökat internationellt utbyte. Motionärerna motsätter sig den ökade internationella övningsverksamheten i Sveriges norra delar och anför bl.a. att det leder till en ökad hotbild mot Sverige när flera länder tillåts göra sig redo för strid i Arktis. De anser också att svenskt deltagande i Natoleda övningar urholkar den svenska militära alliansfriheten och att Sverige inte ska bidra till Israels övergrepp mot Palestina genom att tillåta att Israel testat vapensystem på svensk mark.

I kommittémotion 2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4 anför att den säkerhetspolitiska utvecklingen i Arktis påverkar Sveriges säkerhet. Utöver att vara viktiga ur ett klimat- och miljöperspektiv får Nordområdena allt större betydelse i ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Det är därför viktigt att Sverige som land kan upprätthålla och utveckla vår säkerhetspolitiska kompetens i fråga om Arktis. Motionärerna vill också betona att klimatförändringarna de facto driver på den säkerhetspolitiska utvecklingen i negativ riktning. De anser också att regeringen har beskrivit Rysslands anspråk på ett annat sätt än vad Försvarsberedningen gjorde, och menar att det är viktigt att klargöra att Ryssland inte enbart har territoriella anspråk i Arktis utan att de även strävar efter att expandera sina intressen, vilket är ett säkerhetspolitiskt hot för oss och våra arktiska grannar.

Utskottets ställningstagande

Sverige är, liksom övriga nordiska länder, en arktisk stat. Nordkalotten, Barents hav, Norska havet och de norra delarna av Nordatlanten är delar av Sveriges närområde. Det senaste årtiondet har den säkerhetspolitiska miljön i den arktiska regionen förändrats och nya utmaningar har tillkommit. Att regeringens strategi för den arktiska regionen förhåller sig till den säkerhetspolitiska och militära utvecklingen i Arktis är därför positivt.

Den utveckling som beskrivs i Arktis visar på en försämring av den övergripande säkerhetspolitiska kontexten i regionen, vilket regeringen även framhåller i totalförsvarspropositionen. Utskottet delar bedömningen att motsättningarna i regionen kan komma att öka när regionens strategiska och ekonomiska betydelse ökar. I takt med att havsisen i Arktis minskar på grund av klimatförändringarna och större havsytor blir tillgängliga för sjöfart och råvaruutvinning ökar olika aktörers intresse för regionen. En ny militär dynamik och aktivitet märks i regionen, främst ledd av Ryssland som bygger upp sina militära resurser på stor bredd dels för att skydda sitt eget territorium, dels för att skapa möjligheter till maktprojektion från området. Utvecklingen i Arktis påverkas också av det globala säkerhetspolitiska läget, som präglas av instabilitet och oförutsägbarhet. Även stater utan direkt geografisk anknytning till Arktis, särskilt Kina, ökar närvaron och resurserna i regionen. Den militära dimensionen av Kinas agerande i regionen beskrivs hittills som begränsad, men landet bygger gradvis upp marinstridskrafter med global räckvidd, inklusive ubåtar. Utskottet förutsätter att regeringen beaktar dessa dimensioner i det löpande arbetet.

Utskottet välkomnar att regeringens strategi för den arktiska regionen har ansatsen att Sverige ska bidra till säkerhet och stabilitet i regionen dels genom att verka för välfungerande internationella samarbeten, dels genom att stärka den nationella förmågan och framförhållningen. Strategins övergripande inriktning är att Sverige ska bidra aktivt till regionens fredliga, stabila och hållbara utveckling. Utskottet anser att den ökande militära närvaron från olika aktörer gör det viktigt att ge akt på tendenser som kan leda till motsättningar i regionen och att det påvisar vikten av att stärka den militära förmågan i de norra delarna av Sverige och angränsande områden. Norra Europa, inklusive Arktis, utgör ett militärstrategiskt sammanhängande område och en konflikt som berör något av de nordiska länderna kommer att påverka Sverige. Utskottet välkomnar i sammanhanget att regeringen i totalförsvarspropositionen har lämnat förslag på förändringar i Försvarsmaktens krigs- och grundorganisation som syftar till att stärka den militära närvaron och förmågan i Sveriges norra delar och möjligheterna att verka på Nordkalotten. Utskottet noterar också att regeringen i samma proposition bedömer att det på sikt finns behov av ytterligare militär förmåga i övre Norrland i form av t.ex. särskilda gränsjägarförband och att ytterligare militär närvaro och förmåga även är motiverat ur säkerhetspolitiskt hänseende. Utskottet delar den bedömningen.

Internationella försvarssamarbeten bidrar till att höja det nationella försvarets förmåga och förmågan att agera tillsammans med andra samt tjäna

ett viktigt säkerhetspolitiskt syfte. Ett utvecklat nordiskt och euroatlantiskt säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete med fokus på områden i Arktis i linje med vad regeringen beskriver, liksom europeiska länders engagemang i norra Europa och Arktis, är betydelsefullt. I händelse av kris spelar Nordatlanten en viktig roll som förbindelse för militärt stöd till Europa och utskottet vill betona att en stark transatlantisk länk är avgörande för Europas och Sveriges säkerhet.

Vidare anser utskottet att det är positivt att regeringen avser att delta aktivt i internationella samarbeten för civil krishantering och räddningstjänst i Arktis och utveckla formerna för riskminimering. Den ökade aktiviteten i Arktis riskerar att bidra till incidenter som under vissa omständigheter skulle kunna eskalera till en konfliktsituation.

Utskottet framhåller vikten av att ha en god säkerhetspolitisk omvärldsbevakning i fråga om Arktis, inklusive vad gäller att upptäcka och motverka otillbörliga försök till påverkan och destabilisering i regionen, och noterar också att regeringen avser att uppmuntra säkerhets- och försvarspolitiska studier och forskning om regionen i syfte att vidareutveckla svenska handlingslinjer i Arktis inklusive i fråga om hybridhot.

Med hänvisning till strategins inriktning för säkerhet och stabilitet i den arktiska regionen, och de förstärkningar som har föreslagits för Sveriges militära förmåga i norr, anser utskottet den strategi som regeringen har redovisat lägger en god grund för inriktningen på området. Utskottet föreslår att utrikesutskottet avstyrker motionerna 2020/21:3722 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 1 och 2, 2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 1 och 2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4.

I fråga om övningsverksamhet med olika länder och organisationer, kan utskottet konstatera att Sverige ska kunna ge och ta emot militärt och civilt stöd samt att internationella samarbeten är avgörande för att skapa en reell möjlighet att agera tillsammans och samordnat i händelse av en kris eller krig. Utskottet föreslår därför att utrikesutskottet avstyrker motion 2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 7–9.

Utskottet har inte något ytterligare att anföra med anledning av skrivelsen och föreslår att utrikesutskottet lägger skrivelsen till handlingarna.

Stockholm den 8 december 2020

På försvarskottets vägnar

Pål Jonson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Pål Jonson (M), Paula Holmqvist (S), Jan R Andersson (M), Roger Richthoff (SD), Mattias Ottosson (S), Daniel Bäckström (C), Hanna Gunnarsson (V), Jörgen Berglund (M), Sven-Olof Sällström (SD), Kalle Olsson (S), Mikael Oscarsson (KD), Allan Widman (L), Caroline Nordengrip (SD), Elisabeth Falkhaven (MP), Alexandra Anstrell (M), ClasGöran Carlsson (S) och Heléne Björklund (S).

Avvikande meningar

1. Den säkerhetspolitiska utvecklingen i Arktis (M, C)

Pål Jonson (M), Jan R Andersson (M), Daniel Bäckström (C), Jörgen Berglund (M) och Alexandra Anstrell (M) anför:

Vi anser att det är tydligt att Sverige som både arktisk stat och Östersjöstat befinner sig i ett osäkert närområde som är kraftigt påverkat av stormaktsintressen och av rysk aggressivitet och påverkan. Det behövs en mer aktiv svensk Arktispolitik och ett nytt strategiskt förhållningssätt till de geopolitiska utmaningarna i regionen, som utöver ökad rysk militär aktivitet också innefattar allt mer påtagliga kinesiska maktambitioner och klimatförändringarnas negativa konsekvenser för fred och säkerhet. Vi anser likt både regeringen och Försvarsberedningen att det behövs en ökad militär närvaro i Sveriges norra delar. Till skillnad från regeringen, som i fråga om Sveriges internationella samarbeten enbart nöjer sig med att sträva efter ett vidareutvecklat och fördjupat Arktisfokus, anser vi dock att den osäkra utvecklingen även tydliggör behovet av att Sverige går med i Nato, gärna tillsammans med Finland som befinner sig i en liknande situation som Sverige. I ljuset av de ökande spänningarna behöver Sverige ett väsentligt starkare försvar som både kan verka krigsavhållande och bidra till säkerhet och stabilitet i vårt närområde.

I fråga om den ryska militära aktiviteten i regionen noterar vi att den lägesbeskrivning som regeringen ger i Arktisstrategin bara kopplar Rysslands del i den pågående kapprustningen till landets territoriella anspråk i regionen, utan att se den större bilden som även inbegriper rysk maktprojektion. I sin bedömning i strategin avviker därmed regeringen från Försvarsberedningen, som i rapporten Värnkraft lyfter fram att Ryssland uppfattar sig ha nationella intressen i regionen, att Ryssland har uttryckt en strävan att kontrollera sjöfarten genom Nordostpassagen och att landet försöker skapa möjligheter till maktprojektion från området. Därtill har ryska företrädare problematiserat och relativiserat Norges suveränitet över Svalbard. Vi anser att det bör klargöras att Ryssland inte enbart har anspråk på att försvara ryskt territorium i Arktis utan att landet även strävar efter att expandera sina intressen, vilket är ett säkerhetspolitiskt hot för oss och våra arktiska grannar.

Utrikesutskottet bör ställa sig bakom det som anförts i den avvikande meningen och föreslå att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Motionerna 2020/21:3722 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 1 och 2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 4 bör därmed tillstyrkas.

2. Atlantförbindelser (M)

Pål Jonson (M), Jan R Andersson (M), Jörgen Berglund (M) och Alexandra Anstrell (M) anför:

Utöver vad som anförts ovan om den säkerhetspolitiska utvecklingen i Arktis anser vi att skyddet av Atlantförbindelserna ingår i det sammanhållna grepp som den svenska Arktispolitiken behöver ta om utmaningarna i regionen. De säkerhetspolitiska utmaningar som vi möter i norr ger upphov till viktiga frågor om hur vi värnar och skyddar de för Sveriges välfärd avgörande Atlantförbindelserna i händelse av ökade spänningar. Upprätthållandet av navigationsfriheten är i detta sammanhang centralt, och så även skyddet av de många Atlantkabler som binder samman våra kontinenter.

Utrikesutskottet bör ställa sig bakom att Sverige ska värna och skydda Atlantförbindelserna i händelse av ökade spänningar, upprätthålla navigationsfriheten och värna skyddet av Atlantkablar, samt föreslå att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Motion 2020/21:3722 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 2 bör därmed tillstyrkas.

3. Militärstrategisk inriktning i Arktis (SD)

Roger Richthoff (SD), Sven-Olof Sällström (SD) och Caroline Nordengrip (SD) anför:

Vi anser att det är viktigt att värna om stabiliteten i Arktis och att se till att det är en region som förvaltas till kommande generationer. Regionen är för närvarande under förändring där främst ökad stormaktskonkurrens och klimatförändringar påverkar. Vi anser att de säkerhetspolitiska riskerna borde ha tagits upp i ännu högre grad i regeringens strategi för den arktiska regionen, som alltför ensidigt fokuserar på klimat. Stormaktskonkurrensen om Arktis har pågått sedan andra världskriget med ett avbrott efter att Sovjetunionen upplöstes. När stormaktskonkurrensen nu tilltar i världspolitiken är det åter aktuellt för Ryssland och USA att operera med strategiska ubåtar som är skyddade under packisen i Arktis, och banan över Arktis förblir den kortaste vägen för ländernas landbaserade strategiska robotar och bombflyg. En militär närvaro av Kina i Arktis kan heller inte uteslutas. Stormakterna har också intresse av att säkra naturresurser och transportleder med militär närvaro i Arktis.

Denna omfattande och ökande militära närvaro där Sverige befinner sig på gränsen mellan Nato och Ryssland gör att vi anser att Försvarsmaktens arktiska och subarktiska förmåga behöver återtas och stärkas. Med anledning av att det svenska försvaret har nedrustats, har unik kompetens förlorats när det gäller att verka i de norra delarna av Sverige. Vi anser därför att den förlorade kompetensen snabbt behöver återtas och att den svenska militära närvaron i norra Sverige behöver byggas ut. I linje med det har Sverigedemokraterna bl.a. föreslagit att en marinbas bör förläggas längs norrlandskusten när marinen byggs ut.

Utrikesutskottet bör ställa sig bakom det som anförs i den avvikande meningen och föreslå att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Motion 2020/21:3728 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 1 bör därmed tillstyrkas.

4. Övningsverksamhet i den arktiska regionen (V)

Hanna Gunnarsson (V) anför:

Jag anser att lösningen på ökade spänningar borde vara nedrustning, ökat samarbete och utbyte. Militariseringen av Arktis märks även i vårt eget land, inte minst genom de internationella militärövningarna i norra Sverige. I dag används stora delar av Norrbotten som övnings- och testområde för både svensk och utländsk militär. En ökad övningsverksamhet, oavsett om den sker tillsammans med Nato, USA eller olika konstellationer inom EU, riskerar att få negativa konsekvenser såväl för människor och miljö som för viktig näringsverksamhet i området. Det leder också till en ökad hotbild mot Sverige när flera länder tillåts att göra sig redo för strid i Arktis. Svenskt deltagande i Natoleda övningar urholkar den svenska militära alliansfriheten, och jag anser att Nato inte ska tillåtas att öva eller testa vapensystem på svenskt territorium i Arktis. Inte heller bör någon del av den amerikanska militären tillåtas att öva på svenskt territorium i Arktis. Sverige ska inte heller bidra till Israels övergrepp mot Palestina genom att tillåta att Israel testat vapensystem på svensk mark. Trots att Israel ockuperar Palestina och återkommande bryter mot såväl mänskliga rättigheter som internationell rätt tillåts landet att testa sina vapensystem på svensk mark. Bland annat har Israel testat drönare i Vidjel som senare använts för att bomba civila mål i Gaza.

Vidare vill jag betona att ett nära samarbete mellan alla länder som inkluderas i Arktis närområde är av yttersta vikt, t.ex. genom Arktiska rådet, Barentsrådet och Östersjöstaternas råd. Sverige bör arbeta för ett hållbart nyttjande av Arktis resurser, minskade militära spänningar och ökat internationellt utbyte. Regeringens strategi för den arktiska regionen borde i första hand fokusera på klimat och sociala förhållanden, inklusive respekt för ursprungsbefolkningarnas rättigheter.

Utrikesutskottet bör ställa sig bakom det som anförs i den avvikande meningen och föreslå att riksdagen tillkännager för regeringen att ingen del av den amerikanska militären ska tillåtas att öva på svenskt territorium i Arktis, att Nato inte ska tillåtas att öva eller testa vapensystem på svenskt territorium i Arktis, samt att Israels militär inte ska tillåtas att öva eller testa vapensystem på svenskt territorium i Arktis. Motion 2020/21:3720 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 7–9 bör därmed tillstyrkas.

BILAGA 4

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2020/21:MJU6y

Strategi för den arktiska regionen

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har gett bl.a. miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2020/21:7 Strategi för den arktiska regionen och de följdmotioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar som berör utskottets beredningsområde. Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen och över motionerna 2020/21:3722 yrkande 1, 2020/21:3728 yrkande 3, motion 2020/21:3731 yrkandena 1–3, och 2020/21:3720 yrkandena 1–4 i de delar som rör utskottets beredningsområde. Utskottet anser att utrikesutskottet bör avstyrka motionsyrkandena och föreslå att skrivelsen läggs till handlingarna. I yttrandet finns fem avvikande meningar (M, SD, C, V och L).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I skrivelsen lyfter regeringen fram vad som är regeringens mål och huvudprioriteringar i förhållande till den arktiska regionen och anger den politiska inriktningen för det fortsatta arbetet med Arktis. Regeringen prioriterar i detta sammanhang följande tematiska områden:

1. internationell samverkan,
2. säkerhet och stabilitet,
3. klimat och miljö,
4. polarforskning och miljöövervakning,
5. hållbar ekonomisk utveckling och näringslivsintressen, samt
6. tryggnad av goda levnadsvillkor.

En viktig utgångspunkt för regeringens strategi är att dra nytta av Sveriges samlade kunskaper och resurser i fråga om den arktiska regionen, i syfte såväl att bidra till en hållbar utveckling i Arktis som att profilera Sverige som en viktig aktör i detta avseende. Regeringen anför att det svenska engagemanget för Arktis sedan en lång tid involverar inte bara regeringen, riksdagen och statliga myndigheter utan även regionala och lokala myndigheter, urfolksorganisationer, lärosäten, företag och andra aktörer i Sveriges arktiska region.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3722 av Hans Wallmark m.fl. (M) yrkande 1 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om en mer aktiv svensk arktispolitik och ett nytt strategiskt förhållningssätt till de geopolitiska utmaningarna i Arktis. I kommittémotion 2020/21:3728 yrkande 3 föreslår Björn Söder m.fl. (SD) ett tillkännagivande om skydd av Arktis unika miljö. I motion 2020/21:3731 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) föreslås tillkännagivanden om att miljöarbetet i den arktiska regionen bör utgå från principen att värna och bevara oexploaterade områden (yrkande 1), om att etablera fler marina reservat i Arktis (yrkande 2) och om att regelverket om exploatering av den arktiska regionen ska ställa skarpa och höga miljökrav på kommersiella verksamheter på land och samtidigt begränsa potentiellt skadlig verksamhet till havs eller på havsbotten (yrkande 3). Håkan Svenneling m.fl. (V) föreslår i kommittémotion 2020/21:3720 tillkännagivanden om att regeringen ska verka för ett totalstopp för fossilutvinning i den arktiska regionen (yrkande 1), om att Sverige i förhandlingar om havsrättskonventionen bör driva krav om införande av moratorium för gruvdrift på djuphaven (yrkande 2), om att Sverige i internationella förhandlingar bör driva krav om att skydda minst 30 procent av de globala marina områdena senast 2030 (yrkande 3) och om att

Sverige bör verka för att USA undertecknar och ratificerar FN:s havsrättskonvention (yrkande 4).

Utskottets ställningstagande

Miljö- och jordbruksutskottet ser positivt på att regeringen har tagit fram en ny strategi för den arktiska regionen. Utskottet vill särskilt uppmärksamma att regeringen framhåller klimatarbetets betydelse och tydligt åtar sig att dels gå före i genomförandet av Parisavtalet, dels arbeta med Parisavtalet som utgångspunkt i Arktis. Detta är betydelsefullt eftersom Arktis är särskilt utsatt för klimatförändringarna och den arktiska regionen värms upp mer än dubbelt så fort som övriga jordklotet. Utskottet ser också positivt på att regeringen tydligt anger att Sverige kommer att fokusera på insatser som bidrar till att uppnå resultat inom framför allt tre områden: att begränsa uppvärmningen av Arktis genom en minskning av de globala utsläppen av såväl långlivade som kortlivade klimatgaser, att bevara den biologiska mångfalden i Arktis inklusive den marina miljön samt att skapa en global giftfri cirkulär ekonomi.

Utskottet noterar vidare att regeringen avser att verka för att känsliga områden samt områden med höga natur- och kulturvärden i arktiska miljöer ges ett adekvat skydd och att exploatering sker på ett sådant sätt att förlusten av biologisk mångfald minimeras och kompenseras. Detta arbetssätt kombinerat med regeringens åtagande att stödja arbetet inom Arktiska rådet när det gäller att skapa ett panarktiskt nätverk av marina skyddade områden är enligt utskottets bedömning viktiga utgångspunkter för att säkerställa ett förbättrat skydd av Arktis känsliga och unika miljöer. Utskottet vill också framhålla att regeringen åtar sig att verka för att Arktis ska vara en region präglad av ett välfungerande internationellt samarbete där folkrätten, inklusive havsrätten respekteras.

Utskottet anser mot denna bakgrund att utrikesutskottet bör avstyrka motionerna 2020/21:3722 yrkande 1, 2020/21:3728 yrkande 3, 2020/21:3731 yrkandena 1–3 samt 2020/21:3720 yrkandena 1–4 och föreslå att regeringens skrivelse läggs till handlingarna.

Stockholm den 3 december 2020

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Kristina Yngwe

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kristina Yngwe (C), Maria Gardfjell (MP), Jessica Rosencrantz (M), Hanna Westerén (S), Isak From (S), John Widegren (M), Runar Filper (SD), Magnus Manhammar (S), Elin Segerlind (V), Betty Malmberg (M), Martin Kinnunen (SD), Malin Larsson (S), Marlene Burwick (S), Mats Nordberg (SD), Ulrika Heie (C), Kjell-Arne Ottosson (KD) och Joar Forssell (L).

Avvikande meningar

1. Strategi för den arktiska regionen (M)

Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M) anför:

Uppvärmningen i Arktis, betydligt högre än det globala genomsnittet, tydliggör klimatförändringarnas negativa konsekvenser för fred och säkerhet, människors levnadsvillkor såväl som ekosystemet. Moderaterna anser att den nya svenska Arktisstrategin ska ta ett sammanhållet grepp om de många utmaningar vi möter i regionen för att värna klimat, miljö, välbefinnande och handel liksom människors levnadsvillkor och möjlighet att säkra sina långsiktiga försörjningsmöjligheter från t.ex. jakt och fiske. Sverige ska verka för att en förväntad framtida utvinning av naturresurser (olja, gas och andra mineraler) och användning av förnyelsebara resurser (bl.a. skog) sker på ett hållbart sätt, såväl miljömässigt som ekonomiskt och socialt. Hela Sverige är beroende av en väl fungerande och trygg elförsörjning. Etablering av energintensiv verksamhet så som serverhallar, fossilfri stålproduktion eller liknande kräver stora mängder el och all fossilfri elproduktion måste bidra. Ett ensidigt fokus på förnybar energi riskerar att leda till att nya industrietableringar inte kan genomföras. Mot bakgrund av detta måste vindkraften, vattenkraften och kärnkraften bidra. Moderaterna bedömer därför att Sveriges energipolitiska mål måste omformuleras till att innefatta fossilfri elproduktion, och inte endast ha ett ensidigt fokus på förnybarhet.

Vi anser att utrikesutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2020/21:3722 yrkande 1.

2. Strategi för den arktiska regionen (SD)

Runar Filper (SD), Martin Kinnunen (SD) och Mats Nordberg (SD) anför:

Vi anser att utrikesutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2020/21:3728 yrkande 3.

3. Strategi för den arktiska regionen (C)

Kristina Yngwe (C) och Ulrika Heie (C) anför:

Den arktiska regionen är på sina håll ett av världens få kvarvarande orörda områden, i den bemärkelsen att exploateringstakten hittills varit låg och att uppkomsten av moderna samhällen och transportvägar varit begränsad. Avsevärda områden är nästintill orörda samt väldigt avlägsna och otillgängliga stora delar av året, vilket sätter regionen i skarp kontrast till stora delar av Sverige när vi pratar om ett effektivt artskydd och bevarande av ekosystem.

Principer och verktyg som tas fram för skyddade områden i mer sydliga delar av Sverige, t.ex. grön infrastruktur, lämpar sig mindre väl i den arktiska regionen. Det är vår mening att Arktis och dess orörda, sårbara områden ska värnas genom bevarande samt åtgärder som håller tillbaka exploateringstakten. Arbetssättet med grön infrastruktur passar inte i dessa områden, givet att det ännu inte finns tydliga och etablerade definitioner av vad det innebär eller ska leda till. Att experimentera med nya, ej etablerade metoder för ekosystemskydd är inte lämpligt i Arktis.

De arktiska havsområdena är ytterst känsliga och riskerar att exploateras ytterligare när isarna smälter. För att skydda dessa vill Centerpartiet att fler marina naturreservat bildas och att utvinning av olja, gas och mineraler från havsbotten begränsas. Det storskaliga industriella fisket utgör också ett hot, inte minst mot de arktiska ursprungsbefolkningarna och deras livnäring genom småskaligt fiske. Vi ser gärna fler marina naturreservat i havsområden utanför nationell jurisdiktion och vill se att Sverige driver denna fråga inom Arktiska rådet. Det skulle skydda området från exploatering av olje-, gas- och mineralutvinning samt havsfiske. Det skulle även säkra ursprungsbefolkningens rättigheter.

Vi anser att regionens ekonomiska utveckling måste ske på ett så hållbart sätt som möjligt, givet Arktis känsliga och sårbara miljöer. Det är av stor vikt att framtida exploatering tar mycket stor hänsyn till konsekvenserna för miljön och de människor som lever och har sin livnäring i Arktis. Dock är det viktigt att göra skillnad på olika typer av exploatering och varje enskilt lands förutsättningar att göra det på ett hållbart och miljösäkert sätt. Utvinningen av mineraler är ett talande exempel, där utvinning från havsbotten är förenat med stor osäkerhet och omfattande risker för negativ miljöpåverkan, medan gruvverksamhet på land kan bedrivas på ett avsevärt mer hållbart sätt. Vi menar att regelverket om exploatering av regionen ska ställa skarpa och höga miljökrav på kommersiella verksamheter på land och samtidigt begränsa potentiellt skadlig verksamhet till havs eller på havsbotten.

Vi anser därför att utrikesutskottet bör tillstyrka partimotion 2020/21:3731 yrkandena 1–3.

4. Strategi för den arktiska regionen (V)

Elin Segerlind (V) anför:

När riksdagen antar en strategi för Arktis behöver klimatet och förutsättningarna för ett gott liv inom den Arktiska regionen vara ett tydligt fokus. Med klimatförändringarna framkommer möjligheter att utvinna naturresurser som tidigare inte varit möjliga att nå. Vänsterpartiet menar att Sverige måste agera för att förhindra exploatering av Arktis olje- och gasfyndigheter. Dels kommer en exploatering att leda till ökad tillgång till icke förnybara energikällor som möjliggör fortsatta och ökande koldioxidutsläpp, dels är risken överhängande att en exploatering av dessa naturresurser kommer att leda till mycket stora miljöproblem i regionen vid utvinning och

transporter. Till skillnad från Arktis omfattas Antarktis av ett miljöskyddsprotokoll som förbjuder utvinning av naturtillgångar i minst 50 år. Vänsterpartiet menar att regeringen bör agera skyndsamt för att skydda Arktis från vidare exploatering och att regeringen ska verka för ett totalstopp för fossilutvinning i den arktiska regionen.

Gruvdrift på havsbotten kan riskera större skador för den marina miljön än oljeborrning, och jakt på djuphavsmaterial kan påverka miljöer som varit ostörda i miljarder år. Hur utvinningen av dessa mineral kommer att påverka miljön för de djur som lever där och ekosystemet i stort vet i dag ingen säkert. Kunskapen om livet på flera tusen meters djup är för närvarande mycket bristfällig. Därmed blir en reglering för att minska riskerna vid gruvexploatering på havsbotten mycket svår. Vänsterpartiet anser att försiktighetsprincipen därför bör tillämpas för att undvika att djuphavsgruvor medför giftiga föroreningar i näringskedjorna och förstörda ekosystem. Sverige bör i förhandlingar om havsrättskonventionen driva krav om införande av moratorium för gruvdrift på djuphaven.

Forskare har rekommenderat att minst 30 procent av de globala marina områdena ska vara skyddade 2030. Bland andra Tyskland och Storbritannien har ställt sig bakom en sådan målsättning, och i januari 2020 skrev även Sverige under den deklARATIONEN. Regeringen skriver att man inom Arktiska rådet kommer att stödja arbetet med ett mål om 30 procent områdesskydd av marina miljöer. Det är bra och ett mål som Vänsterpartiet ställer sig bakom. Vi menar dock att detta bör gälla vid alla liknande förhandlingar som gäller skydd av havsområden, inte bara i Arktis. Sverige bör i internationella förhandlingar driva krav om att skydda minst 30 procent av de globala marina områdena senast 2030.

Redan i dag regleras staters ansvar för oceanerna genom FN:s havsrättskonvention (UNCLOS). I konventionen regleras bl.a. näringsverksamhet, miljöfrågor och utvinning av naturtillgångar i världshaven. Sverige och över 160 andra länder har ratificerat konventionen. Alla länder som gränsar till Arktis har i dag undertecknat konventionen, med ett undantag: USA. Sverige bör verka för att USA undertecknar och ratificerar FN:s havsrättskonvention.

Utrikesutskottet bör därför tillstyrka kommittémotion 2020/21:3720 yrkandena 1–4.

5. Strategi för den arktiska regionen (L)

Joar Forssell (L) anför:

Regeringen pekar ut en antal miljöfrågor av vikt för den arktiska regionen där regeringen avser att agera på olika sätt. Det rör sig, med ett undantag, om frågor av mycket övergripande karaktär. Regeringen väljer att specifikt peka ut negativa konsekvenser av eventuella radiologiska olyckor i den arktiska regionen som en miljöfråga man avser att agera i. Man blir till och med så

specifik att man pekar ut transporter av radioaktivt material, atomdrivna fartyg och flytande kärnkraftverk.

Regeringen ser det, enligt strategin, som sin uppgift att förebygga och begränsa konsekvenser av eventuella olyckor. Då Sverige inte är flaggstat för något atomdrivet fartyg eller något flytande kärnkraftverk får vi förmoda att regeringens planerade insatser för att förebygga olyckor måste innebära att man avser att motverka att kärnteknik används i den arktiska regionen. Det är olyckligt och det bör inte vara en del av Sveriges strategi.

Atomisbrytarna som opererar i Arktis har den stora fördelen gentemot konventionella isbrytare att de inte drivs av fossila bränslen. Givet isbrytarnas stora energibehov har det en icke försumbar klimateffekt att de inte släpper ut några klimatgaser. Det är också en fördel för den känsliga miljön i Norra ishavet att man undviker utsläpp av andra föroreningar, som partiklar, kväveoxider och svaveloxider.

Det flytande kärnkraftverket Akademik Lomonosov förser sedan december 2019 området kring Pevek i nordöstra Ryssland med el. Staden Pevek förser också med fjärrvärme. Kärnkraftverket ersätter de kolkraftverk som sedan 1944 har försett Pevek med energi. Därmed minskar koldioxidutsläppen i regionen kraftigt samtidigt som den lokala miljön förbättras genom att utsläppen ur kolkraftverkens skorstenar upphör.

Utöver Ryssland har även Kanada långtgående planer på att använda små kärnreaktorer för att förse avlägsna platser med el- och värme. Dagens dieselmotorer i norra Kanada innebär både föroreningar och höga kostnader. Det finns också alltid en risk med att vara beroende av att stora volymer diesel måste kunna transporteras till de här svårtillgängliga platserna.

Givetvis ska vi ställa samma höga krav på kärnkraft i Arktis som på andra håll, men vi ska också uppmärksamma och bejaka den stora miljö- och klimatnytta kärntekniken redan gör, inte minst i Arktis. Regeringen bör stötta Kanada och Ryssland i deras strävan att med hjälp av små reaktorer förbättra den lokala miljön och stoppa koldioxidutsläppen. Sverige får absolut inte motarbeta de här initiativen.

Liberalerna anser att om någon miljöfråga specifikt ska pekas ut i strategin så är det de skador på ekosystemen som en ökad utvinning av fossila bränslen i Arktis skulle kunna leda till. Denna fråga berörs bara som hastigast trots att den hade förtjänat ett eget avsnitt i dokumentet.